

1

Santo Amaro

2

Unha aproximación á
cultura funeraria da
cidade de Pontevedra

CONCELLO DE
PONTEVEDRA

PRINCIPAIS FITOS DO CAMPOSANTO DE SAN AMARO

RECINTO ORIXINAL

Aberto o 1 de outubro de 1882

AMPLIACIÓN DOS ANOS 60

Traládase ao interior do camposanto a capela de San Mamede de Moldes, na que se realiza a primeira misa de defuntos en 1967

RECINTO ACTUAL

Entrada

2/10

18

Unha historia que nace no século XIX

A profunda transformación urbanística que sufriu a cidade de Pontevedra durante o século XIX provocou, entre outros, o derrubamento en 1842 da Igrexa de San Bartolomeu e a clausura do cemiterio que a circundaba. Por iso, foi levantado un camposanto extra muros, no barrio da Virxe do Camiño. Coñecido co nome da Eiriña, situouse no contorno das contemporáneas rúas Sagasta e Benito Corbal. Pero en moi pouco tempo o recinto quedou pequeno, polo que cara a 1865 son iniciados os trámites para o traslado e construcción dun máis grande na parroquia de Mourente.

Tralas primeiras xestións, a nova necrópole constrúese a partir de 1876

no lugar de San Amaro, na zona da Pedra do Lagarto e nas inmediacións da Capela de San Mamede de Moldes. O proxecto foi asinado polo arquitecto municipal Alejandro Rodríguez-Sesmero González e executado polo contratista Pedro Sueiro. Malia ser rematado en 1879, a súa apertura demorouse un triénio por desavinzas entre igrexa e concello relacionadas co cemiterio de disidentes. Finalmente, a cerimonia de bendición, oficiada por Antonio Loimil, párroco de Santa María, foi realizada na tarde do 29 de setembro de 1882, abríndose de xeito oficial o primeiro de outubro.

Ao longo da súa historia, o camposanto sufriu numerosas ampliacións, sendo unha das más salientables a dos anos 60 do século XX. Na proposta incluíase o traslado da Capela de San Mamede de Moldes (Fotos 4 e 5) ao interior do cemiterio. De orixe románica, estaba situada no contorno exterior do recinto civil en estado ruinoso. Tralas obras levadas a cabo, a primeira misa oficiada no renovado templo foi a de defuntos de 1967.

O Cemiterio de San Amaro

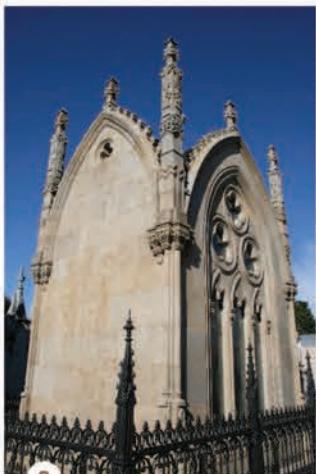
presenta ao exterior uns altos muros de pedra que conflúen na esquina noroeste do recinto cunha monumental entrada de marcado estilo neoclásico. Dividida en tres rúas separadas por altas columnas sobre plintos, na central dispone a porta principal e nas laterais as secundarias. Todas con arco de medio punto e pechadas cun enreixado. Como remate, un frontón triangular alberga o escudo do concello coroado cunha cruz. A cada un dos lados do frontón, dúas tibias cruzadas e unha caveira representan á morte. Pero estas non son as únicas alegorías, xa que as caveiras aparecen novamente na parte interna da fachada e o reloxo de area coas ás nas reixas dos intradorsos dos arcos.

No interior, a estrutura organízase con trazados regulares e simétricos. Os panteóns distribúense acaroados ao muro perimetral. Ademais, desde a entrada principal, saen catro corredores aos que se abren diferentes enterramentos. Cara ao leste sitúanse outras ringleiras de sepulturas que deixan no centro unha área verde reservada para fosas e párvulos.

Próxima a esta zona axardinada está o antigo cemiterio civil, cuxa creación responde ás diferentes normativas que desde finais do século XIX falaban da necesidade de contar con espazos para persoas agnósticas ou de outras crenzas relixiosas.

7

8

7. Zona axardinada
8. Capela neogótica
9. Panteóns neogóticos (anos 30)
10. Detalle (cara a 1878)
11. Vista desde o recinto civil
12. Detalle co busto de Dolores Montero
13. Representación do paso do tempo

9

11

10

12

13

14

14. Vista do recinto civil co mausoleo de Indalecio Armesto
15. Diversos simbolos nun enterramento
16. Detalle do busto de Andrés Muruais

15

16

Tipoloxías, estilos, simboloxía

No Cemiterio de San Amaro, a través dos seus enterramentos, podemos ver numerosas tipoloxías arquitectónicas de diferentes épocas e estilos. Panteóns neogóticos, neoclásicos e contemporáneos; e pináculos, columnas partidas, baldaquinos, capelas, templete e mausoleos. Destes últimos son de salientar o de mármore de Ramiro Trapote, datado en 1884; o de Andrés Muruais, feito por subxcripción popular no mesmo ano e cun busto do escultor catalán Josep Reynès i Gurgi; o de Indalecio Armesto, tamén realizado coa achega do pobo e cunha escultura do artista compostelán Juan Sanmartín Serna; ou o de Dolores Montero e Eduardo Vincenti, no que volven a destacar os bustos en bronce dos finados, asinados por Francisco Vidal. E áinda que non se trata de mausoleos, son importantes o busto da tumba do violinista Manuel Quiroga Losada, obra de Francisco Asorey; e o relevo da capela do doutor López de Castro, de José María Acuña. Unha rica producción artística realizada por afamados escultores á que hai que engadir o traballo desenvolvido por outros profesionais do ámbito da construcción, cantaría, marmoraría, vidraría, ferraría ou fundición, cuxos nomes están á sombra dos enterramentos nos que traballaron.

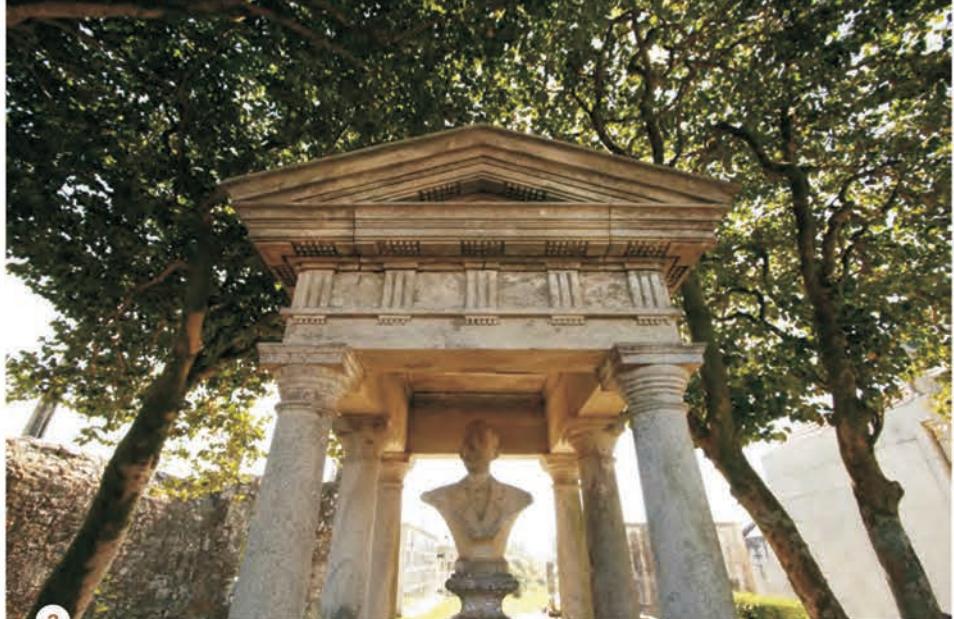
Ademais de acoller varias sepulturas do antigo camposanto da Eiriña, San Amaro destaca por conservar unha imaxe da desaparecida capela barroca dos Santos de Mollabao. En concreto, trátase dunha representación de San Francisco que se reutilizou no panteón da familia Sánchez Cantón.

Arte pero tamén simboloxía, moi presente na necrópole desde a monumental entrada ao recinto. A representación da morte coas tibias e a caveira; o paso do tempo co reloxo de area alado, instrumentos musicais ou flores; o cristianismo coa alfa e a omega, o crismón, a áncora e o peixe, o bufo, a pomba ou as palmas; e mesmo a masonaría coas mans entrelazadas, a escuadra e o compás. Fermosos exemplos que en ocasións pasan desapercibidos ante as nosas miradas.

17. Capiteis de mármore dunha capela

18. Enterramentos no muro norte

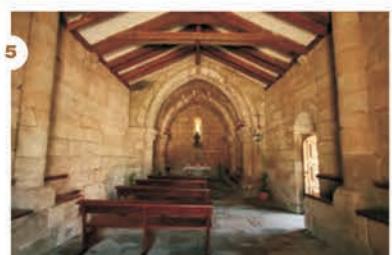

3

4

1. Entrada principal ao cemiterio
2. Detalle dunha sepultura con simboloxía cristiana
3. Mausoleo de Indalecio Arnesto
- 4 e 5. Capela de San Mamede de Moldes

5